

Αγροτική Ανάπτυξη & Πολιτιστική Οικονομία

Πολιτικές · Εργαλεία · Ελληνικές Εφαρμογές

Εαρινό Εξάμηνο 2025-2026 | Τμήμα Οικονομίας & Βιώσιμης Ανάπτυξης

Δρ. Άγγελος Παπαβασιλείου

Ζαγοροχώρια, Ηπειρος

ΔΟΜΗ ΣΗΜΕΡΙΝΗΣ ΔΙΑΛΕΞΗΣ

01

ΚΑΠ 2023-2027

Αρχιτεκτονική & Ελληνικό ΕΣΠ

02

Αγροτουρισμός

Θεωρία, τάσεις, τυπολογία

03

Πολιτιστική Κληρονομιά

Ως αναπτυξιακός πόρος

04

Ελληνικές Εφαρμογές

Ήπειρος · Νησιά · Μακεδονία

05

Εργαλεία Πολιτικής

PDO · LEADER · Ψηφιακή
μετάβαση

06

Προκλήσεις & Ευκαιρίες

Μέλλον του αγροτικού τομέα

Τι είναι η ΚΑΠ;

Η ΚΑΠ είναι η παλαιότερη κοινοτική πολιτική — απορροφά **~31%** του προϋπολογισμού ΕΕ (387 δισ. € για 2021–2027). Νέα αρχιτεκτονική 2023–2027 με Εθνικά Στρατηγικά Πλάνα.

Πυλώνας I

Άμεσες Ενισχύσεις + Τομεακές Παρεμβάσεις

Πυλώνας II

Αγροτική Ανάπτυξη (ΕΓΤΑΑ) — Leader, Επενδύσεις

Eco-Schemes

Νέο εργαλείο: 25% Πυλώνα I για πράσινες πρακτικές

9 Ειδικοί Στόχοι ΚΑΠ

+ 1 οριζόντιος: Γνώση & Καινοτομία

01 | Ελληνικό ΕΣΠ 2023-2027 — Αριθμοί & Προτεραιότητες

15,4δισ€

Συνολικός Π/Υ ΕΣΠ

9,5δισ€

Άμεσες Ενισχύσεις

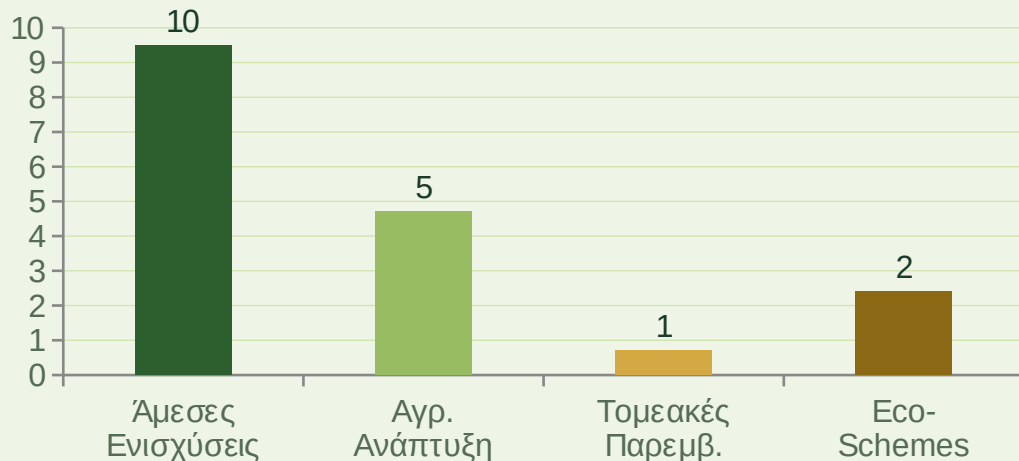
4,7δισ€

Αγροτική Ανάπτυξη

700χιλ.

Δικαιούχοι αγρότες

Κατανομή Πόρων ΕΣΠ (δισ. €)

Προτεραιότητες ΕΣΠ Ελλάδας

- Εισοδηματική στήριξη μικρών αγροτών
- Βιολογική γεωργία × 3 (στόχος)
- Αποδοτική χρήση νερού & αρδεύσεις
- Leader / CLLD σε ορεινές - νησιωτικές
- Γεωργία ακριβείας & ψηφιοποίηση
- Νέοι αγρότες & διαδοχή

02 | ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ — Ορισμός & Διεθνείς Τάσεις

"Ο αγροτουρισμός περιλαμβάνει κάθε τουριστική δραστηριότητα σε αγροτικό χώρο, παρέχοντας εισόδημα πέραν της πρωτογενούς παραγωγής."

— UNWTO / WTO

€137δισ.

Παγκόσμια αγορά 2023

+8,4%

CAGR 2024-2030

30-40%

Τουριστών ζητά εμπειρίες

×2,5

Πολλαπλασιαστής εισοδ.

02 | Τυπολογία Αγροτουρισμού — 6 Κύριες Κατηγορίες

Αγροτικά Καταλύματα

Ξενώνες, guesthouses, παραδοσιακά σπίτια

Εκπαιδευτικές Φάρμες

Farm-to-table, συγκομιδή, παρασκευή τυριού

Οικοτουρισμός

Μονοπάτια, birdwatching, Natura 2000

Οινοτουρισμός

Wine routes, αμπελώνες, οινοποιεία

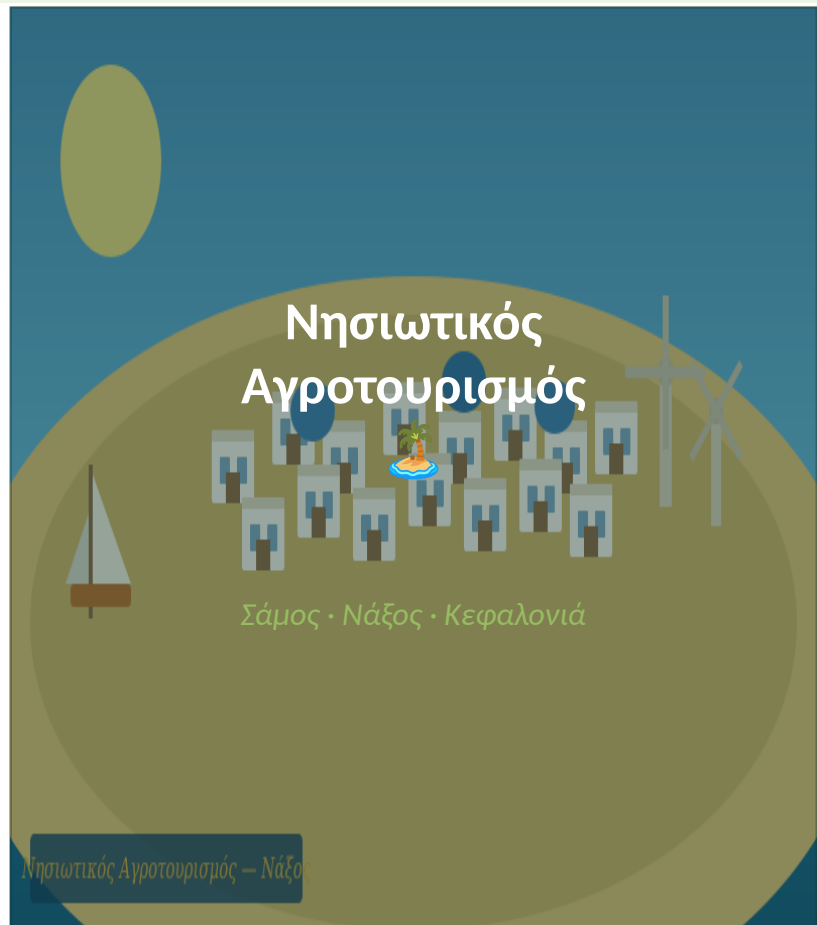
Πολιτιστικός Τουρισμός

Φεστιβάλ, βιοτεχνίες, τοπικά έθιμα

Αγροτική Ευεξία

Wellbeing retreats σε φυσικό περιβάλλον

Άμεση Οικονομική Αξία

Εισιτήρια, Μουσεία, Εκδηλώσεις, Γκαλερί

Έμμεσες Επιπτώσεις

Τουρισμός, Φιλοξενία, Εστίαση, Μεταφορές

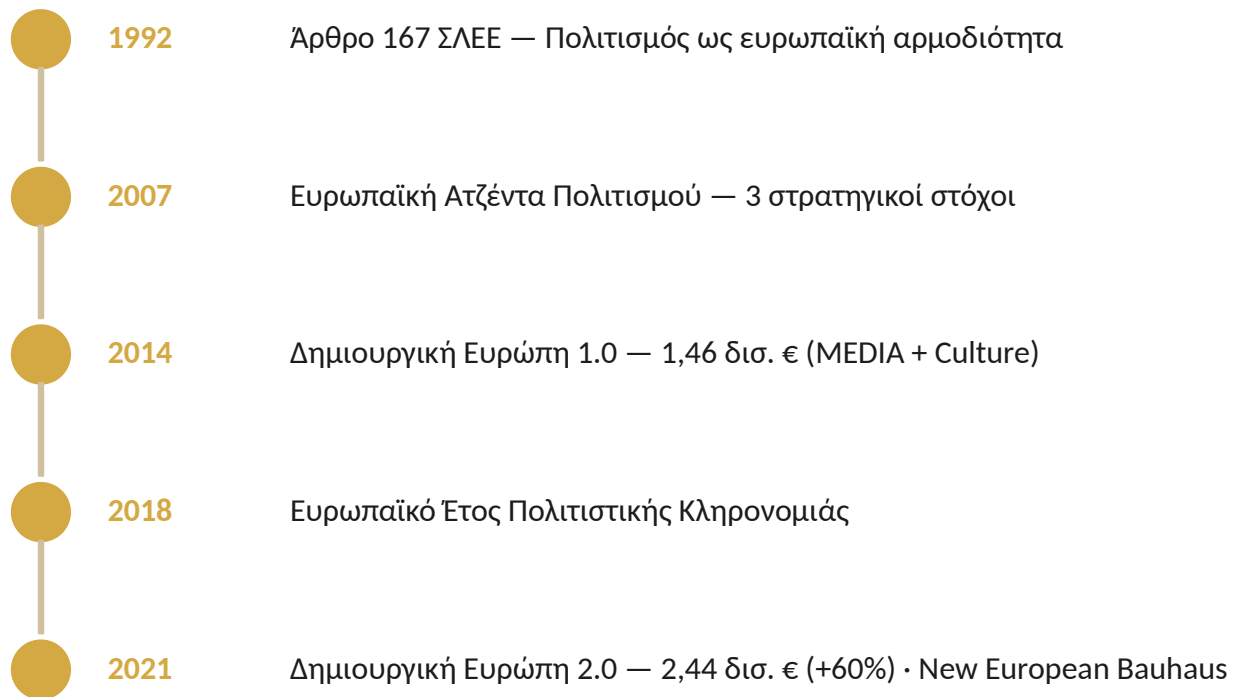
Πολιτιστική ΕΕ

4,4% ΑΕΠ · 8,7 εκατ. εργαζόμενοι στην ΕΕ

Ελληνική Διάσταση

18 UNESCO μνημεία · Άυλη Κληρονομιά UNESCO 2003

03 | Ευρωπαϊκό Πλαίσιο: Δημιουργική Ευρώπη 2021-2027

Ήπειρος

Πρότυπο Ορεινής Ανάπτυξης

333.000

Κάτοικοι

13.400€

ΑΕΠ/κάτοικο

**4 Εθνικά
Πάρκα**

Φυσικό κεφάλαιο

Ζαγοροχώρια, Ήπειρος

Βασικές Αναπτυξιακές Δυνάμεις

Ζαγοροχώρια — UNESCO

46 παραδοσιακοί οικισμοί, >200 μονοπάτια, 400+ ξενώνες, 800.000 επισκέπτες/έτος. Εισόδημα από τουρισμό >85% τοπικού ΑΕΠ.

ΠΟΠ Φέτα — Μοχλός

Η Ήπειρος παράγει 30% εθνικής Φέτας. Αξία εξαγωγών €1,3 δισ./έτος — 3ο μεγαλύτερο PDO της ΕΕ.

Μέτσοβο — Πολιτισμός

Ίδρυμα Τσιτίσα, Γκαλερί Αβέρωφ, τοπικές βιοτεχνίες, 120.000 επισκέπτες/έτος.

LEADER Ηπείρου

ΟΤΔ Ηπείρου: 14,5 εκ. € | CLLD Ιωαννίνων: 9 εκ. €

Μέτσοβο — Πολιτιστική Ταυτότητα

Το Μέτσοβο αποτελεί πρότυπο ανάπτυξης βασισμένης σε πολιτιστική κληρονομιά: Ίδρυμα Τοσίτσα, Εθνολογικό Μουσείο, Γκαλερί Αβέρωφ, παραδοσιακές βιοτεχνίες (κεντήματα, μάλλινα, ξυλόγλυπτα). Χιονοδρομικό Κέντρο Ανηλίου.

Gorge of Vikos — Οικοτουρισμός

Το φαράγγι του Βίκου (Βίκος-Αώος) είναι από τα βαθύτερα στον κόσμο. UNESCO Geopark. Δίκτυο Ε6 μονοπάτι. Πέτρινα γεφύρια, σπηλιές, endemic χλωρίδα. 150.000+ επισκέπτες/έτος.

Leader Ηπείρου (2023-2027)

ΟΤΔ Ηπείρου: 14,5 εκ. € | ΟΤΔ Ιωαννίνων-CLLD: 9 εκ. € | ΟΤΔ Θεσπρωτίας: 6 εκ. €

Εστίαση: τοπικά προϊόντα, αγροτουρισμός, μικρομεσαίες επιχειρήσεις, νέοι αγρότες

Μέτσοβο — Ηπείρος

Νησιά ως Αγροτικοί Προορισμοί

Κρήτη

- Κρητική Διατροφή (UNESCO Άυλη Κληρ.)
- ΠΟΠ Ελαιόλαδος — 40% εθνικής παραγωγής
- 700.000 τόνοι/έτος — 3η μεγαλύτερη ΕΕ
- Agrotourism routes: Αποκόρwanas, Μεσσαρά

Σάμος

- ΠΟΠ Μουσκάτ Σάμου — εξαγωγές €β εκ./έτος
- Αναγνώριση σε αγορές ΗΒ, Γαλλίας
- Οινοτουρισμός + γαστρονομία
- Συνεταιρισμός Σάμου — πρότυπο οργάνωσης

Νάξος

- ΠΟΠ Γραβιέρα & Κεφαλοτύρι Νάξου
- Πατάτα Νάξου — γεωγραφική ένδειξη
- Agrotour circuit: Χαλκί, Απείρανθος
- Σύζευξη: τουρισμός + μαρμαράδες + τυρί

Ημαθία - Πέλλα

Ροδάκινα Ημαθίας

90% εθνικής παραγωγής, 280.000 τόνοι/έτος, εξαγωγές >50 χώρες

ΠΟΠ Νάουσα

Ξινόμαυρο — wine routes, 30+ οινοποιεία, Wine Roads of N. Greece

Βεργίνα - Αρχαία Αίγαι

UNESCO World Heritage, 250.000 επισκέπτες/έτος, Μουσείο Αλεξάνδρου

Αγροτουρισμός

Δίκτυο αγρόκτημα - οινοποιείο - αρχαιολογία: ολοκληρωμένη εμπειρία

Οινοτουρισμός Ελλάδας

Νάουσα · Νεμέα · Σάμος
Σαντορίνη · Μαντινεία

Wine Routes of Greece

Θεσμοθετημένες οινικές διαδρομές που συνδυάζουν οινοποιεία, γαστρονομία, πολιτισμό. Ετήσιοι επισκέπτες: 500.000+

Οινοτουρισμός — Αμπελώνες Νάουσας

3.300+

PDO/PGI προϊόντα ΕΕ

109

Ελληνικά ΠΟΠ/ΠΓΕ

€74δισ.

Αξία GI προϊόντων ΕΕ/έτος

2,5×

Premium τιμή vs συμβατικά

Κορυφαία Ελληνικά ΠΟΠ/ΠΓΕ Προϊόντα

● Φέτα ΠΟΠ

€1,3 δισ./έτος εξαγωγές · 3ο μεγαλύτερο PDO ΕΕ

● Ελαιόλαδος Καλαμάτας ΠΟΠ

Premium EVOO · αγορές ΗΠΑ, Ιαπωνίας, ΗΒ

● Σαφράν Κοζάνης ΠΟΠ

«Κρόκος» · 70% παγκόσμια παραγωγή υψηλής ποιότητας

● Κορινθιακή Σταφίδα ΠΟΠ

1η εξαγόμενη σταφίδα ΕΕ · ιστορία >15 ετών

● Μαστίχα Χίου ΠΟΠ

Μοναδικό στον κόσμο · 1.000 τόνοι/έτος · πολλαπλές χρήσεις

● Γραβιέρα Νάξου ΠΟΠ

Νησιωτικό τυρί premium · 500 τόνοι/έτος

Πώς Λειτουργεί το LEADER;

Τοπικές Στρατηγικές

Κάθε ΟΤΔ συντάσσει στρατηγική για την περιοχή της

Bottom-up σχεδιασμός

Συμμετοχή τοπικών φορέων, επιχειρήσεων, πολιτών

Πολυτομεακή προσέγγιση

LEADER Ελλάδα 2023-2027

Π/Υ: ~830 εκ. € | 45 ΟΤΔ | Εστίαση: αγροτουρισμός, τοπικά προϊόντα, νεανική επιχειρηματικότητα, ψηφιοποίηση

Σε ισχύ από 1-1-2023 | Τελευταίο έτος υλοποίησης: 31-12-2029

Γεωργία Ακριβείας

Δορυφόροι Copernicus για αγρο-ΜΕ, drones για precision farming, IoT αισθητήρες, smart irrigation. Εξοικονόμηση νερού 30-40%.

E-Commerce Αγροτ. Προϊόντων

Ψηφιακή αγορά τοπικών προϊόντων. «e-shop» αγρότη. Επέκταση σε διεθνείς αγορές χωρίς μεσάζοντες.

Digital Tourism Platforms

Πλατφόρμες αγροτουρισμού (Airbnb, Booking.com), TripAdvisor, Instagram marketing. Ψηφιακή προβολή τοπικών εμπειριών.

AR/VR Πολιτ. Κληρονομιά

Εικονικές ξεναγήσεις αρχαιολογικών χώρων. AR εφαρμογές on-site. Ψηφιακή διατήρηση και προσβασιμότητα.

GIS & Αγροτικός Σχεδιασμός

Χαρτογράφηση αγροτικών ζωνών, χρήσεων γης, Natura 2000. Βάσεις δεδομένων για πολιτική αξιολόγηση.

Smart Farming & Κλίμα

Πρόβλεψη καιρικών φαινομένων, optimization καλλιέργειας, carbon footprint tracking για ESG compliance.

Κύριες Προκλήσεις

- Κλιματική αλλαγή — ξηρασία, πυρκαγιές, ακραία φαινόμενα
- Γήρανση αγροτικού πληθυσμού & εγκατάλειψη
- Χαμηλή ανταγωνιστικότητα μικρών εκμεταλλεύσεων
- Εποχικότητα αγροτουρισμού (Ιουλ.-Αύγ. ≈60%)
- Overtourism σε δημοφιλή νησιά (Σαντορίνη, Μύκονος)
- Ψηφιακό χάσμα ορεινών / απομακρυσμένων ζωνών

Ευκαιρίες & Τάσεις

- Farm-to-fork στρατηγική ΕΕ — νέα ζήτηση ποιότητας
- Βιολογικά προϊόντα: +12% ετησίως · στόχος 25% ΕΕ
- Γαστρονομικός τουρισμός — premium segment
- Κυκλική βιοοικονομία & zero-waste τρόφιμα
- Green ΑΞΕ σε αγροδιατροφή & ΑΠΕ
- Νέοι αγρότες + τεχνολογία = νέο επιχειρηματικό μοντέλο

Farm-to-Fork Στρατηγική ΕΕ (2020)

Στόχος 25%

βιολογική γεωργία ΕΕ ως το 2030 (από 9% το 2020)

Μείωση 50%

χρήση φυτοφαρμάκων ως το 2030

Μείωση 20%

λιπασμάτων ανόργανης προέλευσης

Αύξηση 10%

αγροτική γη σε μη-παραγωγικά τοπία

Θέση Ελλάδας

Βιολογική Γεωργία:

~10% σήμερα → στόχος 30%

Μεγάλο περιθώριο ανάπτυξης!

Συγκριτική Ανάλυση: Ελληνικά Παραδείγματα Αγροτουρισμού

Προορισμός	Κύριο Προϊόν	Τουρίστες/έτος	Ισχυρό Σημείο	Πρόκληση
Ζαγοροχώρια	Οικοτουρισμός, καταλύματα	800.000	Τοπίο UNESCO, ταυτότητα	Εποχικότητα
Μέτσοβο	Πολιτισμός, χειμ. τουρ.	120.000	Κληρονομιά, Ίδρυμα Τοσίτσα	Μικρό μέγεθος
Σαντορίνη	Οινοτουρισμός, ΠΟΠ	3.500.000	Premium brand, τοπίο	Overtourism
Νάξος	ΠΟΠ τυριά, αγροτουρ.	250.000	Πολλαπλά ΠΟΠ, διαφόρωση	Προβολή
Νεμέα	Οινοτουρισμός	180.000	Wine route, Ξινόμαυρο	Εποχικότητα
Σάμος	ΠΟΠ Μουσκάτ, φύση	150.000	Μοναδικό PDO κρασί	Αεροπορικές συνδέσεις

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ — Διάλεξη 6

1

ΚΑΠ 2023-2027:

Θεμελιώδης αναθεώρηση — Εθνικά ΕΣΠ και Eco-Schemes ενισχύουν τη βιωσιμότητα. Η Ελλάδα έχει 15,4 δισ. € για αξιοποίηση.

2

Αγροτουρισμός:

Δεν είναι συμπλήρωμα — είναι στρατηγικός πυλώνας ανάπτυξης με πολλαπλασιαστή $\times 2,5$. Η Ελλάδα έχει εξαιρετικό συγκριτικό πλεονέκτημα.

3

Πολιτιστική Κληρονομιά:

Αστείρευτο αναπτυξιακό κεφάλαιο — 18 UNESCO μνημεία, άυλη κληρονομιά. Χρειάζεται καλύτερη διαχείριση και ψηφιακή αξιοποίηση.

4

Εργαλεία ΕΕ:

ΚΑΠ + ΕΣΠΑ + LEADER + PDO/PGI + Δημιουργική Ευρώπη = ολοκληρωμένη εργαλειοθήκη. Η Ελλάδα πρέπει να τα χρησιμοποιεί συνεκτικά.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ & ΠΗΓΕΣ

European Commission (2022). CAP Strategic Plans 2023-2027. Brussels: DG AGRI. ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries

OECD (2023). Agricultural Policy Monitoring and Evaluation 2023. Paris: OECD Publishing. doi.org/10.1787/b1a2f674-en

UNWTO (2020). Global Guidelines to Restart Tourism: Rural Tourism Focus. Madrid: World Tourism Organization.

European Commission (2021). New European Bauhaus & Cultural Heritage in Cohesion Policy 2021-27. Brussels.

Throsby, D. (2001). Economics and Culture. Cambridge: Cambridge University Press.

Χατζημιχάλης, Κ. (2020). Η Επιστροφή στη Γεωγραφία. Αθήνα: Εκδόσεις Ενάλιος.

Petrakos, G. & Psycharis, Y. (2016). Regional Analysis and Policy: The Greek Experience. Heidelberg: Physica-Verlag.

Καλογήρου, Ν. & Σκάγιαννης, Π. (2018). Αγροτική Ανάπτυξη και Ευρωπαϊκή Πολιτική. Αθήνα: Σύγχρονη Εκδοτική.

Grand View Research (2023). Agritourism Market Size, Share & Trends Analysis Report 2024-2030.